

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Teze bakalářské práce

**Postavení společnosti České dráhy, a.s. v drážní dopravě
v ČR**

Kristýna Skučková

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Cílem bakalářské práce je zhodnocení postavení společnosti České dráhy v drážní dopravě České republiky. Zejména je kladen důraz na ztrátu její monopolní pozice a působení v drážní dopravě jako oligopolu s dominantním postavením. Pro porozumění jsou za pomoci odborné literatury a využití metody deskripce vysvětlena teoretická východiska související s problematikou monopolu a oligopolu s dominantním postavením. Analytická část práce je věnována společnosti České dráhy, kde je nejprve shrnuta její historie a následně vymezeno současné postavení na trhu drážní dopravy. Pomocí sběru sekundárních dat bylo zjištěno, že společnost je na většině regionálních tratích výhradním provozovatelem drážní dopravy a tlak konkurence zaznamenává zejména na nejsledovanější trase Praha – Ostrava, kde jsou představeni její aktuální konkurenti. Komparativní metodou byly zjištěny cenové výše jízdného a jimi nabízené služby. Dominantní postavení Českých drah musí být korigováno kroky Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, které byly sledovány za posledních 10 let.

Klíčová slova: Monopol, oligopol, dominance, konkurence, diskriminace, cena, České dráhy, osobní doprava, trh, postavení.

Cíle

Hlavním cílem bakalářské práce je zhodnocení aktuální pozice společnosti České dráhy, a.s. na trhu drážní dopravy České republiky. Práce se zabývá problematikou monopolu, kterým společnost po dlouhou dobu byla a oligopolu s dominantním postavením, jímž je společnost dnes. Zaměřuje na představení současných konkurentů Českých drah na trhu drážní dopravy a zdůrazňuje reakci Českých drah na vstup nových konkurentů do odvětví, kde byla po dlouhou dobu jediným dopravcem na železničním trhu v České republice. Srovnává aktuální vybavenost vlakových souprav jednotlivých drážních společností na vybrané trase Praha - Ostrava, poskytované služby a zejména ceny za přepravu. Dílčím cílem je seznámení se s antimonopolní politikou, kompetencemi antimonopolního úřadu při regulaci monopolů a vlivem Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže na společnost. Jsou uvedena rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže na úkor společnosti České dráhy, a.s. za posledních 10 let.

Hlavní metody a data

Metodika vychází ze stanovených cílů práce. K realizaci cílů práce bude nejprve potřeba seznámení se s problematikou a absolvování teoretické přípravy. Po dosažení teoretické přípravy bude možné získané poznatky aplikovat konkrétně na vybranou společnost České dráhy, a.s.. V první části práce bude využita metoda deskripce k vysvětlení teoretických východisek souvisejících s problematikou monopolu a oligopolu s dominantním

postavením. Data pro teoretickou přípravu budou čerpána z odborné literatury věnující se této problematice a oficiálních webových stránek Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže.

V analytické části budou použity relevantní internetové zdroje, které poslouží k analýze postavení společnosti České dráhy, a.s. na trhu železniční dopravy v České republice. Konkrétně budou sekundární data čerpána z oficiálních webových stránek jednotlivých společností, tedy společností České dráhy, a.s., LEO Express, a.s. a RegioJet, a.s.. Následně bude společnost České dráhy, a.s. s pomocí aplikace metody komparace porovnána s ostatními společnostmi působícími v drážní dopravě ČR. Práce bude zhodnocovat nejen služby, jež individuální společnosti nabízejí, ale zejména ceny, za které jsou poskytovány. K objektivnímu porovnání budou stanoveny dvě fiktivní osoby: student a muž. Prostřednictvím studenta bude zmapována cenová diskriminace třetího stupně nabízena společnostmi a naopak dospělý muž bude určen ke komparaci jízdného bez cenového zvýhodnění. V závěru práce budou získané informace syntetizovány.

Hlavní závěry

České dráhy, a.s. si na většině regionálních tratích neustále udržují své monopolní postavení, které je způsobené smlouvami s kraji na provoz železniční dopravy z roku 2009 uzavřené na dobu 10 let. Existencí smluv vznikají bariéry pro vstup konkurentů na trh z důvodu nevypisování výběrových řízení na provoz dopravy. S dominantním postavením na většině železničních tratí souvisí i možnost jeho zneužití. Společnost nemusí usilovat o získání svých zákazníků, kteří nemají na výběr jiného dopravce, tudíž musejí veškeré podmínky Českých drah akceptovat. K regulaci monopolu slouží Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, jenž prověřuje kroky provedené společnostmi disponující výhradním postavením na příslušném trhu. I České dráhy jsou pod jeho neustálou kontrolou a roku 2014 zaplatily za své neoprávněné jednání nejvyšší pokutu v hodnotě 25 milionů českých korun.

České dráhy získávají na základě smluv s kraji, kde byly vybrány na provoz drážní dopravy, od státu pravidelné dotace, a proto pro ně není příliš důležitý hospodářský výsledek. Jejich případná ztráta při podnikání je vždy uhrazena z financí Ministerstva dopravy. Významným rokem pro drážní dopravu České republiky byl rok 2013, kdy byly poprvé uveřejněny Ministerstvem dopravy konkrétní výše dotací na jednotlivých tratích za rok 2010. Veřejnost se dozvěděla, že stát nejdražší trať dotuje částkou 225 Kč/km.

Vznik konkurence je rozhodně přínosem nejen pro stát, který ročně vydá na dotace přes čtyři miliardy českých korun na rychlíkové spoje, ale zejména pro cestující, jenž mají konečně možnost srovnání více dopravců a svobodný výběr s kým cestovat. V druhé polovině roku 2011 se i přes existující bariéry podařil vstup na trh železniční dopravy, konkrétně na

regionální trať Praha - Olomouc - Ostrava, společnosti RegioJet, a.s. ze skupiny STUDENT AGENCY, která vypravila vlakovou soupravu pro cestující bez poskytnutí jakýchkoliv dotací od státu. Důležitý krok učiněný společností RegioJet měl za následek jedno z nejvýznamnějších rozhodnutí Ministerstva dopravy na trhu drážní dopravy České republiky. Stát rozhodl o neobjednávání expresních vlaků na této trati od Českých drah a vzhledem k čerstvé konkurenci nařídil sledovat jednotlivé poskytovatele, pro případné zajištění přepravních vztahů na další období. Ministerstvo dopravy ohlásilo předpokládané vypsání nabídkového řízení na rok 2017. Současně byly Českým drahám z důvodu výskytu jiných provozovatelů na trati odebrány dotace na provoz dopravy. Roku 2014 společnost RegioJet následoval LEO Express, a.s., současný provozovatel drážní dopravy rovněž na výše zmíněné trati.

Ze srovnání vybavenosti vlakových souprav společností vyplývá, že po důsledné modernizaci vlaků se České dráhy již vyrovnají zbylým dvěma konkurentům. Poskytovatelé přepravy na nejsledovanější trati České republiky se snaží co nejvíce pečovat o své zákazníky. Nabízejí nadstandardní služby pro komfortnější cestování. Pro přilákání zákazníků zaručují dnes již nezbytné Wi-Fi připojení, pohodlné sedačky či pití a občerstvení v ceně základní jízdenky.

Mnohem důležitějším faktorem je při volbě přepravce cena jízdenky. Po analýze výše jízdného bez i včetně cenového zvýhodnění je zřejmé, že cestování s Českými drahami je nejméně výhodné. Konkurence dokáže přepravit své zákazníky za mnohem nižší ceny i při poskytnutí nadstandardních služeb. Je tedy na místě otázka, zda České dráhy nezneužívají své již po dlouho dobu budované jméno a dominantní postavení, při stanovení příliš vysokých cen jízdného. Z výsledků práce vyplývá, že společnost spoléhá na kvantitu vybavovaných spojů a na uzavřené smlouvy s kraji, tedy na podporu Ministerstva financí.

Na základě výsledků komparace provozovatelů drážní dopravy na zvolené trati lze konstatovat, že vznik konkurence je velkým přínosem pro železniční trh. Neexistence soupeřů umožňovala Českým drahám stanovení libovolné výše jízdného, kterému málokdy odpovídala kvalita vlakové soupravy. V současné době již musejí brát v úvahu potřeby zákazníka a jeho finanční možnosti. Musejí neustále modernizovat své služby a srovnávat se s konkurencí, která je ohrožuje.

Pro budoucí vývoj drážní dopravy v České republice by bylo velmi výhodné, kdyby se konkurence objevila i na ostatních regionálních tratích, v jejímž důsledku by došlo ke zlepšení kvality vlakových vozů a cenovému soupeření.

Seznam použitých zdrojů

- FRANK, Robert H. 1995.** *Mikroekonomie a chování.* [překl.] Helena Fialová, Jiří Kameníček a Milan Sojka. 1. vyd. Praha : Svoboda, 1995, 765 s. ISBN 80-205-0483-9.
- FUCHS, Kamil a TULEJA, Pavel. 2003.** *Základy ekonomie.* 1. vyd. Praha : Ekopress, s.r.o., 2003, 347 s. . ISBN 80-86119-74-2.
- MACÁKOVÁ, Libuše a kol. 2009.** *Mikroekonomie: Základní kurs.* 11. vyd. Slaný : Melandrium, 2009, 275 s. ISBN 80-90180-12-4.
- SAMUELSON, Paul A. 2007.** *Ekonomie.* [překl.] Martin Gregor. 1. vyd. Praha : NS Svoboda, 2007, 775 s. ISBN 80-205-0590-3.
- SCHILLER, Bradley R. 2004.** *Mikroekonomie.* [překl.] Vilém Jungmann. 1. vyd. Brno : Computer Press, a.s., 2004, 391 s. ISBN 80-251-0109-6.
- SOUKUPOVÁ, Jana a kol. 1999.** *Mikroekonomie.* 2. vyd. Praha : Management press, 1999, 548 s. ISBN 80-7261-005-8.
- VARIAN, Hal R. 1995.** *Mikroekonomie - moderní přístup.* [překl.] Libor Grega. 3. vyd. Praha : Victoria Publishing, a.s., 1995, 272 s. ISBN 80-85865-25-4.
- ČD. ČD On-line: Cenový asistent.** [Online]. 2015. [cit. 2015-01-20]. Dostupné z WWW: <http://www.cd.cz/asistent/default.aspx>.
- ČESKÉ DRÁHY. Vlakem po ČR: Druhy vlaků.** [Online]. 2014-12.30. [cit.2015-01-18]. Dostupné z WWW: <http://www.ceskedrahy.cz/vnitrostatni-cestovani/nase-vlaky/-3528/>.
- LEO EXPRESS. Čas a cena jízdenky.** [Online]. 2015. [cit. 2015-01-21]. Dostupné z WWW: <http://www.le.cz/ticket.html>
- MINISTERSTVO DOPRAVY. Veřejná doprava: Plán dopravní obsluhy území vlaky celostátní dopravy.** [Online]. 2015. [cit. 2015-01-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.mdcz.cz/NR/rdonlyres/90D75F36-3966-4555-8115-F19BE04DED54/0/MaterialProPMDPlanDopravniObsluhyUzemi.pdf>>
- REGIOJET. Naše jízdenky a ceny.** [Online]. 2014. [cit. 2015-01-21]. Dostupné z WWW: <http://www.regiojet.cz/jizdne-a-ceny/>.
- SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY. Dopravci působící na síti SŽDC.** [Online]. 2015-02-06. [cit. 2014-02-14]. Dostupné z WWW: <http://www.szdc.cz/provozovani-drahy/dopravci.html>.
- ÚŘAD PRO OCHRANU HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE. Veřejné zakázky: Sbíрка rozhodnutí.** [Online]. 2015. [cit. 2015-02-12]. Dostupné z WWW: <http://www.uohs.cz/cs/verejne-zakazky/sbirky-rozhodnuti.html>.